

Szántóföldi jövevények II.

12 amerikai gyomnövény behurcolásának történetéről

A cikk első részében 14 európai és eurázsiai gyomnövény terjeszkedésének bemutatására került sor, a második rész 12 amerikai faj behurcolásának körülményeit ismerteti.

Csattanó maszlag (*Datura stramonium*)

Amerikai eredetű, ahol az indiánok kultikus növénye volt. Hozzánk Borbás Vince szerint Ázsiából „cigányokkal” érkezett. Kezdetben leginkább szemétdombokon, trágyarakások közelében, disznólegelőkön tenyészett, de napjainkban a szántókon is elterjedt faj.

Selyemkóró (*Asclepias syriaca*)

Őshazája Észak-Amerika keleti síkságaira tehető. Európába az 1600-as években került be. Hazánkban a 19. században kezdték intenzíven termesztetni (pl. virágából szörpöt, a mag szőreiből selymet készítettek). Később felhagyták termesztését, és elvadult állományai inváziós centrumként működve jelentős károkat okoznak.

Betyárkóró (*Conyza canadensis*)

Észak-Amerikában honos. A 17. században elsőként Kanadából került át francia kertekbe, majd egész Európát meghódította. Magyarországon is közönséges, főként homokon, parlagokon tömeges.

Szörös disznóparéj (*Amaranthus retroflexus*)

Eredetileg az észak-amerikai kontinens homokpusztáinak növénye volt, bár egyes kutatók szerint inkább Amerika trópusi részein honos. Európába elsőként 1750-ben Svédországba kerültek át a magjai, és az azt követő száz évben gyorsan terjeszkedett.

Fehér disznóparéj (*Amaranthus albus*)

Őshazája az USA déli részein és Mexikóban található. Európában elsőként 1723-ban Itáliában jegyezték fel. Magyarországon az 1800-as évek legvégén a vasútvonalak mentén terjedt szét.

Sugártalan székfű (*Matricaria discoidea*)

Származását homály övezi. Feltehetőleg hibrid eredetű. Elsőként Észak-Amerika nyugati partvidékén jegyezték fel az 1800-as évek elején, amit gyors világszerte terjedés követett. Hazánkban, kezdetben vasútvonalak kísérője volt.

Kicsiny gombvirág (*Galinsoga parviflora*)

Az Andok vidékén honos. Európa egyes részein főleg a napóleoni háborúk idején vált gyakorivá, innen ered a „Franzosenkraut” („franciagyom”) elnevezése. Erdélyben „sztálinburján”-nak is hívják, ami arra utal, hogy a 2. világháború alatt és azt követően szaporodott el.

Szúrós szerbtövis (*Xanthium spinosum*)

Dél-Amerikából származik. Hazai terjedése a Bécsbe hajtott délvidéki disznókondák révén és az 1848-49-es szabadságharc lovas mozgalmával történt. Romániába még ezt megelőzően kozák lovak sörényén és farkán került be. A kétféle behurcolási módot örökíti meg a növény két népi neve is: „szerbtövis” és „muszkatövis”.

Parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*)

Észak-amerikai eredetű. Inváziója az I. világháború idején indult meg az Osztrák-Magyar Monarchia kikötői felől, fertőzött gabonaszállítmányokkal. Zárt, széles frontban terjedt észak felé és nem tartott egy évszázadig sem, hogy a legtöbb gondot okozó gyomnövényünké váljon.

Parlagi madársóska (*Oxalis dillenii*)

Észak-amerikai származású. Egyik behurcolási módja hajók ballasztanyagaként használt termőföld lehetett, amit a kikötőkbe érkező partokon halmoztak fel. Terjeszkedésének üteme a II. világháború után felgyorsult, hazánkba az 1960-as években jutott el. Parkokban, kertekben, szántókon és útszéleken él.

Olasz szerbtövis (*Xanthium italicum*)

Hazája Észak-Amerika. Magyarországon az 1920-as években kezdett terjedni vízpartok mentén. A hullámterekről az árterekre, majd a szántókra is benyomult. A kapásokban használt gyomirtó szerekre már alig érzékeny.

Szilkesark (*Nicandra physaloides*)

Peruból származik, és talán dísnövényként hozták Európába. Állítólag rovarriasztó hatása is van. Nálunk ritka gyomnövény, kertekben és kapás-kultúrákban él.

Dr. Pinke Gyula

Ajánlott irodalom:

Botta-Dukát Z., Mihály B. (Szerk.) (2006): Özönnövények II. A KVM Természetvédelmi Hivatalának Tanulmánykötetei, Budapest.
Mihály B., Botta-Dukát Z. (Szerk.) (2004): Özönnövények. TermészetBúvár Alapítvány Kiadó, Budapest.